

det ikke for Tiden. Den er for Tiden endnu en Levning af den statskirkelige Ordning, som blev os overleveret fra 1849. Den er saa smaat begyndt at blive noget af et Trossamfund ved de Løve, der senere ere givne, og som pege i Retning af frivillige Sammenslutninger af Menighederne omkring deres Præster. Ved Sognebaandslønningens loven, ved Valgmenighedsloven og andre kirkelige Love er der gjort Skridt i Retning af, at Folkekirken kan blive et Trossamfund. Et Trossamfund kan nemlig ikke laves af Statsmyndigheder, hverken af Ministre eller af Rigsdage. Det er ganske umuligt for dem at lave et Trossamfund. Et Trossamfund maa være en *frivillig* Sag, det kan kun komme frem gennem frivillig Sammenslutning, og derfor er det, vi ere slaaede ind paa den Vej efterhaanden at faa Folkekirken til at bestaa af *fri Menigheder om fri Præster*. Ikke saaledes at forstaa, at den blot skulde komme til at bestaa af det, vi nu kalde Valgmenigheder, nej selvfølgelig saaledes, at Flertallene i Sognene valgte deres Præster, og at Mindretallene, hvis de ikke vare fornøjede med disse Valg, hvis de ikke kunde føle deres religiøse Trang tilfredsstillt derved, ogsaa maatte kunne vælge sig sine Præster. Den Vej er det, man er gaaet ved de Love, jeg nævnede. Men man er ikke kommen vidt nok i saa Henseende. Thi at løse Sognebaand har sine Ulemper, og navnlig ved at danne Valgmenigheder lægges der ikke saa lidt af Byrder paa dem, der gøre det. Smaafolk have vanskeligt ved at være med, og Smaafolks religiøse Frihed maa respekteres lige saa fuldt som de mere velstillede. Hvis vi gaa videre i Retning af at aabne Kirkerne uden for den nuværende Gudstjenestetid, saa forskellige inden for Folkekirken staaende Kredse kunne benytte dem, vil det blive meget lettere for et Mindretal i Sognet, som ikke er tilfreds med den Forkyndelse, der lyder, at samle sig i Kirken om en anden Præst og en anden Forkyndelse. Paa den Maade vil Folkekirken kunne komme til at bestaa af frivillige Menigheder. Flertallet vil kunne blive en frivillig Menighed med sin Præst og sit Menighedsraad, og Mindretallet vil kunne blive en frivillig Menighed med sin Præst og sit Menighedsraad. Overhovedet vil Folkekirken saaledes lidt efter lidt fra at være en Kirke bygget paa Sognegrænserne, kunne blive en Kirke bygget paa frivillige Menighedskredse, og ad den Vej tror jeg man vil komme over en hel Del af de Vanskeligheder, som man aldrig nogen Sinde

vil komme over under de nuværende Forhold. Naar der f. Eks. tales om Valgretten, saa er jeg for mit Vedkommende ganske sikker paa, at man aldrig nogen Sinde fra forskellige Sider i Folkekirken vil kunne enes om, hvorledes den skal være, enten til Menighedsraadene eller til den store fælles Kirkeforsamling, saa længe Folkekirken skal bygges paa Sognene. Der vil den særlig kirkelige og den mere verdslige Retning komme til at brydes, som de altid have stredes om, hvorledes Valgretten skal være, og saa kommer der ingen Ting ud af det. Hvis derimod Kirken udvikles til frivillige Samfund, der føle Trang til at arbejde sammen, løses Valgspørgsmaalet af sig selv, idet alle de forskellige frivillige Kredse selvfølgelig vælge deres Repræsentanter, medens de inden for deres egen Kreds komme til at ordne sig med Valgretten til deres Menighedsraad, saaledes som det passer dem, og der er jeg sikker paa, at de for deres egen Skyld ville tage de forskellige Hensyn, som under saadanne Forhold bør tages.

Der er talt om Spørgsmaalet om Afskedigelse. Det er et meget vanskeligt Spørgsmaal. Under den nuværende folkekirkelige Ordning er det ikke let at træffe Bestemmelser, som ere almengyldige, navnlig ikke at sætte dem i Lovform. Hvis man er kommen til en Ordning med frivillige Menigheder om frivillige Præster, vil ogsaa det Spørgsmaal løses af sig selv; for er man ikke tilfreds med sin Præst, slutter man sig til en anden. Saa er den Sag klar, saaledes som den kirkeligt kan klares. Naar vi endvidere komme til Spørgsmaalet om den hele samlede Organisation, tror jeg ikke, man vil kunne faa en Forsamling, der virkelig bliver en Repræsentation for Folkekirken som kirkelig Institution, før vi ere naaet til det Punkt, at Folkekirken virkelig er bleven et saadant Samfund af frivillige Menigheder. For Øjeblikket kunne vi ganske simpelt ikke naa til en saadan Organisation, thi den folkekirkelige Tilstand eller rettere den gamle statskirkelige Tilstand er i Opløsning. Den ny Tilstand, som jeg omtalte, er ikke mer end lige begyndt. Men at det skulde være muligt at organisere den Overgangstilstand, der for Øjeblikket er i Folkekirken, gaar ganske over min Forstand. Det er jo heller aldrig lykkedes at finde nogen Form, som Regeringen har ment det forsvarligt at forelægge for Rigsdagen. Den højtærede Minister sagde, at man i disse kirkepolitiske Sager ikke kunde lægge saa megen Vægt paa Grundtvig, thi Grundtvig kunde være stor i alle mulige